

Szociális munka az iskolában

„Két szék közt a pad alatt?!”

A XI. kerületben, felismerve a gyermekvédelmi rendszer szétszórtságából, rossz hatékonyságából, a gyermekvédelmi esetek számának növekedéséből és a gyermekbűnözés növekvő mértékéből eredő nehézségeket és problémákat, úgy döntöttek a gyermekvédelemmel foglalkozó szakemberek, hogy egy gyermek- és ifjúságvédelmi hálózatot hoznak létre. Ez nem előzmények nélküli a magyar gyermekvédelemben, hiszen az elmúlt évtizedekben számtalan kísérlet történt arra, hogy a sokféle ellátó és érdekelt intézmény, szakember egymással együttműködve végezze a munkáját.

A kezdeményezés elsődleges célkitűzése a prevenció – megelőzés – volt. Ennek keretében kiemelten akarnak foglalkozni a bűnmegelőzéssel, a szociálisan hátrányos helyzetű gyerekek és családjaik támogatásával, segítségével, a felvilágosítás különféle formáival – például kábítószer, áldozattá válás elkerülése stb.

Az eddigi rendszerben a következők végeztek gyermekvédelmi feladatokat:

- óvodák, iskolák – mindenhol van gyermekvédelmi felelős, de megbecsültségük nagyon alacsony, ami a felkészítettség hiányának és a szűk mozgástérnek is tulajdonítható
- iskolai, óvodai munkaközösségek –jó szakmai fórumok lehetnek, de nincs kompetenciájuk a tényleges cselekvésben, és nincs kialakult gyakorlata a tapasztalatok átadásának sem
- a Polgármesteri Hivatal különféle osztályai –nincs kötelező és számon kérhető kommunikáció, kicsi a cselekvési tér, pl. lakásügyben, illetve a közös döntéshozatal, információk átadása.

Érdeemes mindazonáltal felsorolni, hány osztály foglalkozik közvetlenül vagy közvetetten a gyermekvédelemmel:

- Művelődésügyi- és Sportosztály (ifjúságpolitika és üdültetés)
- Gyámügy („klasszikus gyermekvédelem”)
- Ügyfélszolgálati Iroda (segélyezés, napközi-hozzájárulás stb.)
- Szabálysértési Hatóság (iskolaérettség elmulasztása stb.)
- Egészségügyi Osztály (bölcsődei elhelyezés, eü. gyermekotthon, ápolási szabadság stb.)
- Gyermkegészségügyi Szolgálat (gyermekorvosi és védőnői hálózat)
- Nevelési Tanácsadó (iskolaérettség, pszichológiai tanácsadás, vizsgálatok, családgondozás)
- Gyermek-ideggondozó
- Drogambulancia
- Rendőrség
- Egyházak (hitélet, lelki segítség, segélyezés stb.)
- A nemrég alakult Családsegítő Központ (CSSK)

Nem kérdéses, hogy a fenti intézmények, szolgálatok mindegyikére szükség van, az azonban bizonyos, hogy célmeghatározásuk, eszközrendszerük, szakmai felfogásuk alkalmasint nagyon is eltérő. Ami akkor okoz problémát, ha nem tisztázzák ezt egymás között, és persze a kliensek számára sem világos, hogy melyik intézmény, ellátás mire és

hogyan vállalkozik. A leggyakoribb probléma mégsem ebből adódik, hanem abból a koordinálatlanságból, ami az ismert zavarokhoz vezet, miszerint egy család sokszor számtalan ellátó segítségét kapja, de a szolgáltatók nem hangolják össze tevékenységüket, ezáltal a hatásfok inkább gyengül, mintsem megsokszorozódik. Felmerült tehát, hogy szükséges lenne a kapcsolattartás módját és formáit szabályozni, és egy kerületi gyermekvédelmi koordinátort munkába állítani.

A koordinátor munkakörét a következőkben határozták meg: felelős a gyermekvédelem megszervezéséért, működtetéséért. Ennek érdekében felveszi a kapcsolatot a kerületben működő valamennyi gyermekvédelemmel, foglalkozó intézménnyel, szervvel (iskola, óvoda, polgármesteri hivatal különböző osztályai, családsegítő központ, rendőrség, nevelési tanácsadó, egyházak stb.)

- összefogja, egyeztet, működteti a kialakult rendszert
- segítséget nyújt egyes gyermekek sorsának, helyzetének rendezésében. Ezért szakmailag irányítja az óvodákban működő gyermekvédelmi felelősök munkáját, biztosítja a gyermekvédelemmel kapcsolatban lévő pedagógusok képzését, továbbfejlesztését
- segíti az intézményvezetők gyermekvédelmet irányító munkáját
- rendszeresen konzultál a polgármesteri hivatal művelődési osztályával és a gyámhatósággal
- a polgármesteri hivatal részére gyermekvédelemmel kapcsolatos felméréseket, elemzéseket készít.

A gyermekvédelem hatékonyabb működése érdekében a koordinátoron kívül hat függetlenített gyermekvédelmi megbízottat célszerű beállítani a kerület hat régiójában – belkerület (Sas-hegy, Gellért-hegy környéke, Albertfalva, Kelenföld, Lágymányos, Érmező, Gazdagrét).

A függetlenített gyermekvédelmi megbízottak ellátják a régióban lévő óvodák és iskolák gyermekvédelmi feladatait.

Ezért a függetlenített gyermekvédelmi megbízott segítse elő az osztályfőnök (csoportvezető óvónők) munkáját a veszélyeztetettség súlyossági fokáinak megfelelően az osztályfőnökökkel, óvónőkkel rangsorolja azokat az eseteket, amelyek az intézmény lehetőségein belül (pl. napköziben elhelyezés, a gyermekkel és a családjával egyéni, differenciált bánásmód, speciális osztályba helyezés, étkezési, szociális kedvezmények biztosítása, deviáns magatartású gyermek korrekciós nevelése) befolyásolhatók, ill. azokat az eseteket, amelyek meghaladják az intézmény kompetenciáját; az azonnali beavatkozás, vagy valószínűleg hosszabb idejű gondoskodást igénylő eseteket vállalja fel, és rendszeres családgondozással, az állami és egyéb gyermekvédelmi szervek (pl. nevelési tanácsadó, családsegítő központ, egyházak, karitatív szervek, gyermekotthonok, gyámhatóság, rendőrség stb.) bevonásával törekedjen a veszélyeztetettség mérsékelésére, megszüntetésére j kétséges, vagy nehezen befolyásolható esetekben konzultáljon szakmai irányítójával, a kerületi gyermekvédelmi koordinátorral, javasolja közreműködését a tevékenységről számoljon be az intézményvezetőnek, tájékoztassa érintett kollégáit intézkedéseiről. A koordinátori munkakör betöltéséhez pszichopedagógusi, vagy egyetemi pedagógusi diplomát írtak elő, valamint gyermekvédelmi gyakorlatot. Csak fájlatjuk, hogy sem a szociális munkás, sem a szociológus, sem a pszichológus végzettség nem került e listára, hiszen számtalan gyermekvédelmi szakember e szakterületekről érkezett, és nem érezzük kevésbé szakmailag felkészítettnek őket, mint a pedagógusokat, hiszen a koordinációt és gyermekvédelmet egyikük sem tanulhatta a szükséges mélységben.

A koordinátort és a hat független gyermekvédelmi megbízottat a Pedagógiai Szolgáltató Központban szándékoznak elhelyezni, mert a gyermekvédelmet a neveléstudományokhoz tartozónak tartja a tervezetet készítő Kis Katalin pszichopedagógus. Ezzel mindenképpen vitatkoznék, mert megítélésem szerint a gyermekvédelem igazán interdiszciplináris terület, és számtalan más helyre besorolható, de mindenekelőtt a szociális munka, szociálpolitika területére, hiszen döntően nem nevelési problémák váltják ki a nehezített élethelyzeteket, és megoldásuk sem elsősorban pedagógiai kérdés. Ugyancsak kérdéses, hogy az a megfogalmazás, miszerint a CSSK kötelékébe tartozva önkéntes a szolgáltatás igénybevétele, míg a Pedagógiai szolgálatnál kötelező – azért elgondolkodtató, mert milyen munka várható el azoktól a szakemberektől, akik előzetes felkészítés és tájékoztatás után nem akarják igénybe venni az általuk is kialakított koordinátori rendszert, hanem rájuk kell kényszeríteni. Nem kétséges, hogy országosan hiányzik az a szakmai norma- és szabályrendszer, ami lehetővé tenné a szakmai munka színvonalának és teljesítésének mérését és a felelősség megállapítását, de ebben az esetben alapvetően a közös munka előkészítését és kialakítását látnánk célravezetőnek.

H.M.